

Kapya hi hadêṇ avômalô **Hiblu** **Abô môṇ**

Ôpatu ba hatu kapya êntêk miṇ hatu anêṇ athêṇ ami. Ma hadêṇ 200 AD ma avômalô ṇaṇ iniṇ avaka te anêṇ athêṇ nena Teetulian hatu nena Banabas hatu kapya êntêk. Ma lêk doho enaṇ nena Apolo hatu ma doho enaṇ nena Silas hatu. Ma thêlô lôkthô enaṇ nena ôpatu ba hatu kapya êntêk ma hatu hasopa Wapômbêṇ anêṇ lahaviṇ.

Ôpatu ba hatu ma anyô Israel te atu ba hêvhaviṇ Yisu. Hato hadêṇ avômalô Israel takatu ba êvhaviṇ Yisu. Kapya êntêk hik thô nena Yisu ma bêṇ ek Israel iniṇ plopet lôk aṇela ma Mose lôk ṇê êbôk da. Ma hik thô haviṇ nena Yisu ma anyô malêvôṇ ek Wapômbêṇ lôk alalô ma anêṇ athêṇ ma bêṇ ek Alon anêṇ lôk Israel iniṇ ṇê êbôk da sapêṇ. Lôk hanaṇ ek ṇê bôk êvhaviṇ nimiṇ lôklokwaṇ ma miṇ nendeni nesopa Israel iniṇ kobom bô ami. Yakô vovaṇ êpôm i êtôm sêbôk ba hapôm avômalô Israel halôk loṇ thiliv.

Hato kapya êntêk hadêṇ 68 AD la.

Wapômbêṇ Nakaduṇ hamôṇ ek aṇela

¹ Sêbôk bôlada ma Wapômbêṇ hanaṇ abô hadêṇ alalôaniṇ bumalô lôbôlôṇ hathak lavôṇiṇ loma-loma hale plopet venṇibôlêk.

2 *Ma lêk êntêk ma pik lo leŋ anêŋ daŋ lêk habobo ba yani hawa Nakaduŋ abôlêk ba hanan abô hadêŋ alalô. Wapômbêŋ habi baŋ hayô hêk yani ma hêv nômkama sapêŋ lôk hapesan nômkama sapêŋ hathak yani iyom.

3 *Yani hik Lambô anêŋ deda lôkmanŋiŋ thô ma alalô ayê yani hatôm ayê Lambô da. Ma yani havatho avômalô lôk nômkama sapêŋ loŋ aleba ilumbak mavi hathak anêŋ abô anêŋ lôklokwan. Yani havôkwiŋ alalôaniŋ lelaik lôkthô vê ma halôk hamô Wapômbêŋ Lôkmanŋiŋ anêŋ baŋ vianôŋ hamô malak leŋ.

4 *Aêŋ ba yani hamô vuliŋ ek aŋela ma athêŋ atu ba êv hadêŋ yani ma bêŋ aêŋ iyom.

5 *Ma abô atu ba Anyô Bêŋ bôk hanan hadêŋ Yisu ma miŋ hanan hadêŋ aŋela te ami. Mi. Hanan hadêŋ Yisu iyom nena,

“O ma yenaŋ okna,
ma lêk êntêk ma yahabitak lemambô.” *Kapya Yêŋ 2:7*

Lôk hanan nena,
“Ya anêm lemambô,
ma o ma yenaŋ okna.” *2 Samuel 7:14*

6 *Ma Wapômbêŋ hêv namalô bôp halôk ba halêm pik ma hanan abô bute haviŋ nena,
“Wapômbêŋ anêŋ aŋela lôkthô nêniêm yeŋ êndêŋ
yani.” *Lo 32:43*

7 Ma hanan hathak aŋela nena,
“Anyô Bêŋ hapesan anêŋ aŋela hatôm lovak

* 1:2: Jon 1:3 * 1:3: Jon 14:9; Kol 1:20; Hib 8:1 * 1:4: Plp 2:9

* 1:5: 1Sto 17:13; Ap 13:33 * 1:6: Lom 8:29

ma anêṇ ṇê ku takêṇ ma hatôm atum daha-
lan.” *Kapya Yeṇ*

104:4

⁸ Ma donṭom hananṇ hathak Nakaduṇ nena,
“Wapômbêṇ, oda tem ômô anêṇ loṇ lôklinṇyak wak
nômbêṇ intu sapêṇ,
ma tem oyabinṇ avômalô esak kobom thêthônṇ
iyom.

⁹ Lemhaviṇ auk thêthônṇ ma hôpôlik ek auk lokbanṇ.
Ba intu Wapômbêṇ anêṇ Anyô Bêṇ halam o
ba hanṇasô anêṇ nôṇ lêṇlêṇ hayô hamô o ek
onja athêṇ bêṇ ek indum lemmavi.
Ma aṇela lôk avômalô miṇ êṇônṇ ek o ami.”

Kapya Yeṇ 45:6-7

¹⁰ Ma abô yaṇ hananṇ nena,
“Sêbôk ba môṇ anôṇ ma O Anyô Bêṇ da holav pik
anêṇ landiṇ,
ma lenṇlêvônṇ ma oda anêṇ ku hopesanṇ hathak
bahem.

¹¹ Lôkthô tem ititip êtôm sôp ba mi.
Ma o iyom intu tem ômô thêthô.

¹² Tem unduṇunduṇ pik êtôm kwêv daim,
ma tem ômbi sôp bô atu thô ma nuṇṇṇwik luk-
muk.

Ma oda tem ômô aêṇ,
ma anêṇ sondabêṇ anêṇ danṇ ma mi.” *Kapya
Yeṇ 102:25-27*

¹³ Ma Wapômbêṇ bôk hananṇ hadêṇ Nakaduṇ nena,
“Ômô yabahenṇ vianônṇ endeba yatak ṇê takatu ba
ik vovak hadêṇ o nêṇmô vemkapô vibiṇ am.”
Kapya Yeṇ 110:1

Ma miṇ bôk hananṇ abô êṇ hadêṇ aṇela te ami ma
mi.

14 *Aņela ma êtôm ɲgôk yôhôm ek nindum Wapômbeņ anêņ ku ek nênem ɲê takatu ba tem neja bulubiņ sa.

2

Nodaņô katô ba nosopa!

1 Aêņ ba alalô nadaņô nô m takatu ba bôk alaņô yôv ek miņ natôm yeņ atu ba lovak hayuv vômê ami.

2 *Ma abô takatu ba hale anêņ aņela veņiņbôlêk ba enaņ intu bôk hik anôņ yôv. Sêbôk ma avômalo miņ elañô abô êņ ami ba leņôndôņ kôtôņ ba bôk ewa iniņ vuli kambom êņ yôv.

3 *Ma lêk Anyô Bêņ da halôk ba halêm pik ba hanaņ bêņ nena tem alalô naja bulubiņ. Ma avômalo bôk elañô ba esopa ma alalô ayê nena abô avanôņ. Aêņ ba anyô te havôliņ dô m hadêņ alalôaniņ bulubiņ bêņ atu ma ôpêņ miņ hatôm êsôv êņjêk vovaņ êņ ami ma mi.

4 *Ma Wapômbeņ da hadum lavôņiņ lo nômbithi ma ku lôkmaņiņ lomalama. Ma hêv Lovak Matherē ek injik nô m mavi lomalama sam êndêņ avômalo hatôm Anyô Bêņ anêņ lahaviņ ek injik thô nena abô avanôņ.

Yisu hatôm alalô ɲê pik

5 Yêlô anaņ hathak pik lukmuk atu ba tem êlêm. Ma Wapômbeņ miņ hatak aņela ek neyabiņ pik lukmuk êņ ami.

6 Bôk hanaņ hêk kapy nena,

* 1:14: Sng 34:7; 91:11 * 2:2: Gal 3:19 * 2:3: Hib 10:29; 12:25

* 2:4: Mak 16:20; 1Ko 12:4,11

“Yêlô avômalô pik ma nôm oyan.

Ma donjom O Wapômbên ma hothak lemhabi
yêlô

lôk lemhavein ba hoyabin anyô anên nakadun
mavi.

⁷ Ma hotak yani hamô anela vibiin vauna,
ma hopesan yani hatôm anyô bên ba hôêv
athên bên lôk deda lôkmanjin hadên yani,

⁸ ma hotak nômkama lôkthô hamô yani vakapô
vibiin.” *Kapya Yen 8:4-6*

Wapômbên hatak nômkama lôkthô hamô yani
vakapô vibiin. Ba nômlate min hamô vulin ek yani
ami. Ma donjom min hayabin nômkama sapên ami
denan.

⁹* Ma hadum ba Yisu intu yaôna lôk ek anela vauna
ek Wapômbên nê m anên wapôm êndên alalô esak
yani anên nâma. Yani hawa vovan ba hama ek nê m
avômalô lôkthô sa. Ma lêk hawa athên bên lôk deda
lôkmanjin.

¹⁰ Ma Wapômbên hapesan nômkama lôkthô ba
hêv lôkmala hadên sapên. Yani hadum anên ku
thêthôn ba Yisu habitak anyô vovak laik mô n anôn
ek enja vovan ek nê m avômalô lôkthô bulubin ek
endom avômalô ba ini ek neja lôkmala lôkmanjin.
Aên ba Yisu anên ku ê n bôk hayô unlôv yôv.

¹¹* Ba intu Yisu atu ba hadum ba avômalô ibitak
mather ma yani lôk avômalô takên lêk ibitak ôdôn
donjom. Aên ba yani min mama ek endam i nena
iviyan lo livi ami

¹² ma hanan nena,

* **2:9:** Plp 2:8-9 * **2:11:** Mat 25:40

“Tem yandam anêṁ athêṁ êndêṁ yenaṁ aiyaṁ
thêlô,
ma tem yambô anêṁ athêṁ êmô avômalô
êvhaviṁ malêvôn.” *Kapyā Yēṁ 22:22*

¹³ Ma abô yaṁ hanaṁ nena,
“Tem yanêṁimbiṁ Wapômbêṁ.” *Aisaia 8:17*
Ma abô te hanaṁ nena,

“Yêlô lôk avômena takatu ba Wapômbêṁ bôk hêv
yôv hadêṁ ya êntêk.” *Aisaia 8:18*

¹⁴⁻¹⁵ *Avômena takêṁ ma iniṁ lenṁṁkupik lôk tha-
laleṁ hamô. Ba thêlô êkô ek nema ba êmô hatôm
ṁê ekak venṁ lo bahenṁ lusu wak nômbêṁ intu
sapêṁ. Aêṁ ba Yisu êntêk habitak hatôm thêlôda
ek ema ek imbuliṁ Sadan, ôpatu ba havalon ṁama
anêṁ lôklokwaṁ lôk epole yak êṁ vê êṁjêk avômalô.

¹⁶ Ma miṁ hêv aṁela sa ami. Mi. Hêv Ablaham
anêṁ limi sa.

¹⁷ Ba intu Wapômbêṁ hapesanṁ Yisu êntêk êṁ
hatôm iviyaṁ anôṁ ek imbitak êtôm avômalô iniṁ
anyô bêṁ habôk da. Yani lahiki ba havalon anêṁ ku
lon ek indum Wapômbêṁ anêṁ ku ek nêṁ avômalô
iniṁ kambom vê.

¹⁸ Ma Sadan êṁ bôk halôk yani la ba hawa vovan.
Aêṁ ba tem nêṁ avômalô takatu ba Sadan halôk
lenṁ sa aêṁ iyom.

3

Yisu ma bêṁ ek Mose

¹ *Aêṁ ba aiyaṁ thêlô, môle ma avômalô takatu
ba Wapômbêṁ bôk halam yôv ek nômô imbiṁ yani

* **2:14-15:** 1Jon 3:8; ALK 12:10 * **3:1:** Hib 4:14; 7:26

êmô malak leŋ ba intu môlô ma mathen. Ma môlô lemimimbi Yisu atu ba Wapômbên hêv hatôm alalôaniŋ aposel lôk anyô bên habôk da, ôpatu ba alalô anan inin êvhaviŋ bên hathak.

²*Yani ma anyô ku anôn ba hadum ku takatu ba êv hadên yani ek indum êtôm atu ba Mose bôk hadum ku hathak Wapômbên anên avômalô.

³⁻⁴Unyak atu ba anyô halav. Ma anyô ma bên ek unyak ê. Ma Wapômbên da hapesan nômkama sapên. Aên ba Wapômbên ma bên ek nômkama sapên. Ma Yisu êntêk intu bên ek Mose aên iyom.

⁵*Mose thai lôk Yisu ma nê ku anôn. Ma Mose ma hatôm anyô ku ba hayabiŋ Wapômbên anên avômalô ba hanan anên abô atu ba tem imbitak emben yam.

⁶Ma donjom Yisu êntêk intu nakaduŋ ba hayabiŋ Wapômbên anên avômalô hatôm unyak alaŋ. Aên ba alalô nabalon inin aêvhaviŋ lon lôklokwaŋ. Ma alalô namiŋ êtôm anyô nê ba nanêm malenŋ, êŋ ma tem nambitak êtôm Wapômbên anên avômalô.

Abô lôklokwaŋ hathak nê takatu ba miŋ êvhaviŋ ami

⁷*Ba intu Lovak Mathen hanan,
“Lêk êntêk holaŋô Wapômbên abôlêk,

⁸*ma miŋ ôpôlik êtôm
sêbôk ba libumi êmô lon thiliv ba êvôlin dômiŋ ek
yani
ma elaŋ mathalalen

* **3:2:** Nam 12:7; Hib 3:5 * **3:5:** Hib 3:2; Nam 12:7; Lo 18:15-19

* **3:7:** Sng 95:7-11 * **3:8:** Kis 17:7; Nam 20:2-5

9 lôk ethañ yani aleba hanañ nena,
 ‘Sondabêñ 40 ma bôk yahadum ku lomalama
 ba thêlô êyê yôv.

10 Ba intu yalenmanin hathak thêlô nê bôlôn yan
 sêbôk atu.
 Ba yahanañ, “Thêlô kapôlôn hi mayaliv wak
 nômbêñ intu sapêñ
 ba min eyala yenañ lonôndê ami.”

11 *Êñ ma yalenmanin ba yahavak balabun nena,
 “Thêlô min hatôm nimbitak nêyô yenañ
 bamtu ami.” ’ ’ *Kapya Yen 95:7-11*

12 Aiyan thêlô, ôngô katô. Môlô min nobalon
 kambom lon ba notak unim ôêvhavin ba nômbôlin
 dômim êndên Wapômbên lôkmala ami.

13 Lovak Mathen bôk hanañ yôv nena “lêk
 êntêk”. Ma lêk êntêk ma lêk êntêk êñ ba wak êñ min
 bôk hale ba hi ami dena. Ba intu môlô nôsôam ba
 noya wak nômbên intu ek kambom min esau môlô
 ek lemimôndôn kôtôn ami.

14 Ma alalô nabalon alalôanin aêvhavin môñ lon
 endeba pik lo len anên dan, êñ ma tem injik thô
 nena alalô abitak Kilisi anên avômalô.

15 *Lêk yahanañ Lovak Mathen anên abô atu,
 “Lêk êntêk holañ Wapômbên abôlêk,
 ma min ôpôlik êtôm sêbôk ba libumi êvôlin
 dômin ek yani ami.” *Kapya Yen 95:7-8*

16 *Nê alêla takatu ba bôk elañ ba êvôlin dômin?
 Nê takatu ba Mose hawa i vê hêk Ijip!

* 3:11: Nam 14:21-23 * 3:15: Hib 3:7-8 * 3:16: Nam 14:1-35

17 *Nê alêla takatu ba Wapômbên lamanin ek i hatôm sondabên 40? Nê takatu ba idum kambom ba inin kupik hêv yak hêk lon thiliv!

18 Nê alêla takatu ba Wapômbên havak balabun ek thêlô min nimbitak nêyô anên bamtu ami? Nê takatu ba min elanô abô ami!

19 Ba intu alalô ayê nena nê takên ma thêlônin êvhavin mi. Ên ma min hatôm nêyô Wapômbên anên bamtu ami.

4

Wapômbên anên bamtu

1 Wapômbên bôk habutin abô ek avômalô nimbitak nêyô anên bamtu kapô ba ini. Ma min bôk hapole vê ami. Aên ba alalô nayabin i ek Wapômbên min ênjê nena alalô te intu hamin yain ami.

2 Ma avômalô doho bôk enan Wapômbên anên Abô Mavi hadên alalô hatôm atu ba bôk enan hadên avômalô bôsêbôk. Ma donjom thêlô min êvhavin ami. Ba intu abô takatu ba thêlô elanô ma min hêv thêlô sa ami.

3-4 *Wapômbên hapesan pik lo len aleba anên dan ma hawa lovak aleba lêk êntêk. Ma hêk Wapômbên anên kapya bute ma hanan hathak wak te bahenvi ba lahavuju nena,

“Wak te bahenvi ba lahavuju ên ma Wapômbên hawa lovak hathak anên ku takatu ba hadum.”

Môh Anôh 2:2

Ba alalô takatu ba aêvhavin lêk ayô bamtu ên havin hatôm Wapômbên bôk hanan yôv nena,

* 3:17: 1Ko 10:10 * 4:3-4: Hib 3:11

“Yalenmanin ba yahavak balabun nena,
 ‘Thêlô min hatôm nimbitak nêyô yenan bamtu
 ami.’ ” *Kapya Yen 95:11*

⁵ *Avanôn! Wapômbên bôk hanan abô atu yôv
 nena,
 “Thêlô min hatôm nimbitak nêyô yenan bamtu
 ami.”

⁶ Avômalô takên bôk elanô Abô Mavi ma donjom
 min esopa ami. Ba intu min bôk ibitak êyô bamtu
 ên ami. Ma donjom avômalô doho tem nimbitak
 nêyô lon lovak ên.

⁷ Aên ba Wapômbên hatak wak yan ba ha-
 lam nena “Lêk êntêk”. Josua bôk hama bô ma
 Wapômbên hêv abô hadên Devit ba hanan,
 “Lêk Êntêk holanô Wapômbên abôlêk,
 ma min ôpôlik ami.” *Kapya Yen 95:7-8*

⁸ *Josua min bôk hêv lovak hadên avômalô takên
 ami ba intu Wapômbên hanan hathak wak yan ek
 nêv lovak êndên alalô.

⁹ Aên ba sonda leninmavi lêk hayô yôv ek
 Wapômbên anên avômalô nêv anên bamtu.

¹⁰ *Ma opalê atu ba habitak hayô Wapômbên
 anên bamtu ên ma yani hawa lovak hathak anên
 ku hatôm atu ba Wapômbên hadum aên iyom.

¹¹ Aên ba alalô mathalalen ek nambitak nayô
 bamtu ên ek min anyôla esopa limi inin veningwam
 lenjondôn kôtôn ba nêvêm yak ami.

¹² *Wapômbên anên abô ma lôkmala ba lôklokwan
 boman. Ba anên ma, ma ma boman hamôn ek
 bin vovak atu ba ma hêk luvi ek edabên dahô lôk

* **4:5:** Sng 95:11 * **4:8:** Lo 31:7; Jos 22:4 * **4:10:** Hib 4:4

* **4:12:** Ep 6:17; ALK 1:16; 19:13-15

lôkmala ma lokwanj lôk tabilôk kisi. Ma hatitin anêm auk lôk kapôlôm ba hayala katô anôj.

¹³ Nôm late hamô pik êntêk êj minj hatôm imbuñ i ênjêk Wapômbênj ma ami. Nôm takatu ba havuñ i, lôkthô tem nimbitak yaiñ ba nimir oyañ ek nindum abô esak yani.

Yisu ma anyô bêtj habôk da

¹⁴ *Alalôaniñ anyô bêtj habôk da bôk hathak ba hi malak leñ. Yani êj intu Yisu, Wapômbênj anêj namalô. Ba intu êvhavinj atu ba alalô anañ bêtj ma nabalonj lonj lôklokwanj.

¹⁵ Alalôaniñ anyô bêtj habôk da bôk êlôk la lôbôlônj ek indum kambom lomalomahatôm êntêk ba alalô. Yani ma kambom mi. Ma donjom lahiki hathak alalôaniñ kambom.

¹⁶ *Ba intu alalô ana bidonj ek Wapômbênj ma minj nakô ami. Ma awa malaiñ ma tem nêk kapô ek alalô ba napôm wapôm atu ba hêv ek nêk alalô sa.

5

¹ Sêbôk aleba lêk ma Wapômbênj da hathak ham anyô pik te ek imbitak anyô bêtj habôk da. Hatak yani ek imin malêvônj ek avômalô pik lôk Wapômbênj. Ba intu habôk avômalô iniñ da êv leñjmavi hadêj Wapômbênj lôk da êv iniñ kambom vê.

² Thêlô ma nê pik ba eyala nena alalô sapêj ma hatôm donjom iyom ba vau hakalabu alalô sinj. Aêj ba intu thêlô leñjhiki hathak alalô atu ba auk mi lôk averj mayaliv.

* **4:14:** Hib 3:1; 10:23 * **4:16:** Hib 10:19

³*Yanida ma anyô hadum kambom hatôm alalô sapêṇ. Ba intu yani hathak habôk da ek yanida anêṇ kambom lôk habôk da hathak avômalô lôkthô iniṇ kambom.

⁴*Ma anyô te miṇ hawa ku lôk athêṇ êṇ hatôm yanida anêṇ lahaviṇ ami. Mi. Wapômbêṇ da endam êtôm atu ba halam Alon am.

⁵Ma Kilisi aêṇ iyom. Yani miṇ hawa athêṇ anyô bêṇ habôk da hathak yanida anêṇ lahaviṇ ami. Mi. Wapômbêṇ hanaṇ hadêṇ yani nena,

“O ma yenaṇ okna,

lêk êntêk ma yahabitak lemambô.” *Kapya Yen 2:7*

⁶*Ma hanaṇ hêk buyaṇ aêntêk,

“O ma anyô ômbôk da êtôm wak nômbêṇ intu sapêṇ êtôm Melkisedek.” *Kapya Yen 110:4*

⁷*Yisu hamô pik ma hateṇ mek hadêṇ Wapômbêṇ atu ba hatôm enja yani vê ênjêk ṇama ba hanaṇ hik ôpêṇ liṇ lôklala lôk mathôk bêṇ. Yani hamô Wapômbêṇ vibinṇ ba intu halanô anêṇ abô.

⁸*Ondaṇô! Yani ma Wapômbêṇ nakaduṇ. Ma donṭom hawa vovaṇ ek êndôṇ yani ek esopa lambô.

⁹Ôpêṇ hadôṇ yani ba hadum anêṇ ku aleba hayô unlôv ba intu hadum ba avômalô takatu ba esopa yani ewa bulubiṇ.

¹⁰Ma Wapômbêṇ halam yani ek imbitak êtôm anyô bêṇ habôk da êtôm Melkisedek.

Minṇ notak unim ôêvhaviṇ ami

* **5:3:** Wkp 9:7; 16:6 * **5:4:** Kis 28:1 * **5:6:** Hib 6:20; 7:1 * **5:7:**

Mat 26:36-46 * **5:8:** Plp 2:6-8

¹¹ Abô bêñ anôñ hêk ek nananñ. Ma donñtom môlô lêk vau ba unim auk ma thônôthônñ. Aênñ ba malainñ ek nananñ abô êñ anênñ ôdônñ bêñ.

¹² *Môlô bôk oyalôv yôv ma donñtom minñ ubitak kêdônñwaga ami denanñ! Ba anyô yanñ êlêm ek êndônñ môlô esak lonbô êtôm nê daluk esak Wapômbênñ anênñ abô. Môlô unum sum denanñ ba minñ hatôm onñgwanñ nôñ atu ba thekthek ami.

¹³ Ôpatu ba hanum sum denanñ, ôpênñ hatôm amena ba hathônñ nôñ thêthônñ palinñ.

¹⁴ Ma donñtom nôñ thekthek êñ ma avômalô bêñ ininñ nôñ. Wak nômbênñ intu ma thêlôda nêndônñ i ek neyala mavi lo kambom.

6

¹⁻² Abô takêntêk hathak nêñemimbinñ ma avômena ininñ auk ba môlô bôk oyala auk takênñ yôv. Yahananñ hathak nede kapôlônñinñ liliñ ek nôñ takatu ba injik alalô vônô, nisik nânñ, lôk netak bahenñ êyô ênjêk avômalô, ma nê nâma tem nimbiyô lôk waklavônñ nedañô abô. Alalô natak auk avômena takêntêk ma naja avômalô bêñ ininñ auk.

³ Ma Wapômbênñ hêv alalô sa ek nambitak avômalô bêñ, êñ ma tem nambitak aênñ.

⁴⁻⁶ *Ba nê takatu ba bôk êyê deda lôk eyanñ nôñ mavi anênñ malak lenñ ma ewa Lovak Mathenñ lôk ewa Wapômbênñ anênñ Abô Mavi lôk lôklokwanñ atu ba tem êlêm êndênñ waklavônñ êñ, thêlô êñ te hawa nôñ takênñ lôkthô vêm ma hatak anênñ hêvhavinñ. Alikakna! Ôpênñ habulinñ yanida ba haminñ piklêvônñ

* **5:12:** 1Ko 3:1-3

* **6:4-6:** Mat 10:22; 12:31; Hib 10:26-27; 1Jon 5:16

ma hanaŋ abôma hathak Yisu ek nijik yani vônô esak a esak lonbô. Ba intu miŋ hatôm êmbôv yani ek ende kapô liliŋ esak lonbô ami. Mi anôn!

⁷ Ma pik takatu ba ôthôm hik halôk anêŋ nôm lôk ya ma halumbak mavi ek nê takatu ba idum ku êŋ, pik êŋ tem enja Wapômbêŋ anêŋ mek mavi.

⁸ *Ma donptom pik atu ba kapaŋgik lôk sôkôsôk ibitak ma tem miŋ nê avômalô sa ami. Ma pik êŋ ma Wapômbêŋ tem esaŋ ba emben yam ma tem êmbôk esak atum.

⁹ Aiaŋ thêlô, yêlô athaŋ mômô. Ma donptom yêlô ayala nena nôm mavi lomaloma tem êpôm mômô. Avanôn! Tem noja nôm yaŋ atu ba mavi anôn, êŋ ma bulubiŋ.

¹⁰ *Ma mômô bôk ôêv anêŋ avômalô mathen sa ba êntêk udum aêŋ ômô. Êŋ ma hik thô nena mômô lemimhaviŋ yani. Wapômbêŋ ma thêthôn ba tem miŋ lapaliŋ mômônim ku takêŋ ami.

¹¹ Ma yêlô leniŋhaviŋ mômô nundum ku lôklokwaŋ aêŋ endeba anêŋ dan ek lôkmala atu ba ôêv malemim êŋ ma tem noja.

¹² Miŋ nôŋgwêk vau ami. Malemkilik esak avômalô vi atu ba êvhaviŋ ba imiŋ lôklokwaŋ. Thêlô tem neja nômkama takatu ba Wapômbêŋ habutiŋ abô hathak.

Abô atu ba havak ma miŋ hatôm epole vê ami

¹³ Ma Wapômbêŋ ham anêŋ athêŋ ba habutiŋ abô haviŋ Ablaham. Athêŋ la miŋ bêŋ ek yani ami. Aêŋ ba intu havak abô hathak

¹⁴ ba hanaŋ,

* **6:8:** Stt 3:17-18; Mat 13:7,22 * **6:10:** Hib 10:32-34

“Avanôn! Tem yanê m ek mavi êndên o ek anê m
libumi nimbitak bê n anôn.” *Môn Anôn*

22:17

¹⁵ Ablaham hayabin ba hamô malinjaô sawa daim
vêm ka min hapôm anên abô atu ba habutin anên
anôn.

¹⁶ Anyô te havak abô hathak anyô yan atu
ba anên athên bê n ek yani ma injik abô ê n lon
lôklokwan. Ma min anyô la imbulav nena abô ê n ma
abôyan ami.

¹⁷ Wapômbên bôk habutin abô havin anên
avômalô yôv. Ma lahavin thêlô neyala katô nena
tem min injik anên auk lili n ami. Ba intu havak
abô ek injik abô ê n anên anôn thô.

¹⁸ *Ma bôk havak abô ba habutin yôv ba tem
min enan abôyan ami. Ma nô m ju ê n havatho
alalô lon ba hik thô nena tem min injik anên auk
lili n lôk epole abô ê n vê ami ek alalô takatu ba
alanvin hadên yani ek naja bulubin ma tem naja
nôm takatu ba aêv malen n hathak.

¹⁹ *Alalôanin bulubin ê n hatôm yen anên anga
ek alalô dahôlôn imin lôklokwan ba min hatôm
endowalin ami. Ma bulubin ê n iyom intu habitak
hayô lon mathen atu ba sôp hamin lon sin.

²⁰ Yisu intu ba hamôn ek alalô ba habitak hayô
unyak kapô ê n ba hi ek nê m alalô sa. Yani lêk
habitak hatôm anyô bê n habôk da wak nômbên
intu sapên hatôm Melkisedek.

7

Melkisedek ma bê n ek nê Livai

* **6:18:** Nam 23:19 * **6:19:** Wkp 16:2-3

¹ *Melkisedek êṇ ma Selem iniṇ kiṇ ma Wapômbêṇ Lôkmanṇiṇ anêṇ anyô habôk da. Ablaham hik vovak hadêṇ kiṇ doho ba hamô i lu ma havôhi. Ma Melkisedek hapôm ba hêv mek hadêṇ yani.

² Ablaham hawa nômkama vovak ba habi sam hi ôdôṇ laumiṇ ba hêv ôdôṇ te hadêṇ yani. Yani anêṇ athêṇ anêṇ ôdôṇ nena “Anyô Thêthôṇ”. Anêṇ athêṇ yaṇ nena “Selem iniṇ Kiṇ” ba anêṇ ôdôṇ nena “Kiṇ Yôhôk”.

³ Yani anêṇ lambô lo talêbô mi ma miṇ ekatunṇ anêṇ limi ami. Miṇ eyala anêṇ waklavôṇ evathu lôk hama ami. Yani hatôm Wapômbêṇ nakadunṇ atu ba habôk da wak nômbêṇ intu sapêṇ.

⁴ Odaṇô! Melkisedek êṇ ma anyô lôk athêṇ bêṇ. Ablaham ma avômalô Israel iniṇ lim, anyô lôk athêṇ bêṇ aêṇ iyom. Ma havak nômkama takatu ba hik vovak ba hawa vose hi ôdôṇ laumiṇ ba hêv ôdôṇ te hadêṇ Melkisedek.

⁵ *Ma abô balabuṇ hanaṇ nena avômalô Israel nêṇêṇ iniṇ nômkama takatu ba evak vose hi ôdôṇ laumiṇ ba nêṇêṇ ôdôṇ te êndêṇ ṇê êbôk da. Nê êbôk da takêṇ ma Livai anêṇ limi. Thêlô lôkthô ma avômalô Israel ba ṇê lôk iviyaṇ. Thêlô ma Ablaham anêṇ limi.

⁶ Yani ma miṇ Livai anêṇ thalaleṇ te ami. Ma donṭom hawa nômkama ôdôṇ laumiṇ takatu te ba hêv mek hadêṇ Ablaham atu ba Wapômbêṇ habutiṇ abô havinṇ yani.

⁷ Alalô lôkthô ayala nena anyô lôk athêṇ bêṇ hêv mek hadêṇ anyô lôk athêṇ yaô.

* 7:1: Stt 14:17-20 * 7:5: Nam 18:21

⁸ Nê ôdôn̄ ju atu ba ewa nômkama ôdôn̄ laumin̄ anên̄ ôdôn̄ te. Nê êbôk da takên̄ ma ôdôn̄ yan̄ êlêm anên̄ Livai anên̄ ba bôk ema. Ma yan̄ ma Melkisedek ba Wapômbên̄ anên̄ abô hanañ nena yani min̄ hama ami.

⁹⁻¹⁰ Auk yan̄ ma aêntêk. Yani hapôm Ablaham ma hayê nena Livai hamin̄ Ablaham kapô denañ. Ba intu Ablaham lo Livai êñ ewa nôm ôdôn̄ ali êñ ba êv hadên̄ yani. Aên̄ ba ôpatu ba hathak hawa nôm ôdôn̄ êñ, lêk yani hêv hadên̄ anyô yan̄.

Da lukmuk anên̄ lôklokwan̄ ma bên̄ ek da bô

¹¹ Wapômbên̄ hêv abô balabun̄ hadên̄ avômalô. Ma hanañ hadên̄ Livai anên̄ thalalen̄ nena thêlô nimbitak nê êbôk da. Ma don̄tom thêlô min̄ idum Wapômbên̄ anên̄ ku ba êyô anên̄ un̄lôv ami. Aên̄ ba Wapômbên̄ hêv anyô habôk da lukmuk. Anyô lukmuk atu ba habôk da ma hatôm Melkisedek. Yani min̄ hatôm Alon lôk nê Livai ami.

¹² Ma ôpatu ba habôk da lukmuk ma yan̄da ek nê êbôk da vi. Ba intu abô balabun̄ lukmuk habitak.

¹³ Abô balabun̄ hanañ nena nê êbôk da takên̄ ibitak anên̄ ôdôn̄ te iyom inin̄ thalalen̄. Ma anyô habôk da lukmuk êntêk ma min̄ habitak anên̄ nê êbôk da bô takatu inin̄ thalalen̄ te ami. Mi. Ôpên̄ anên̄ thalalen̄ min̄ ethak idum ku êmô lon̄ êbôk da êñ ami.

¹⁴ *Alalô lôkthô ayala nena alalôaniñ Anyô Bên̄ ma habitak anên̄ Juda anên̄ thalalen̄. Ma Mose bôk hanañ nena Livai anên̄ thalalen̄ ma tem nimbitak nê êbôk da ma Juda ma mi.

* **7:14:** Ais 11:1; Mat 2:6; ALK 5:5

15-17 *Avanôn! Alalô ayê katô nena anyô êntêk ên habôk da ma yaŋda. Wapômbên hanan,

“O ma anyô hôbôk da hatôm wak nômbên intu sapên hatôm Melkisedek.” *Kapya Yêŋ 110:4*

Ôpên habôk da hatôm Melkisedek ma don̄tom min̄ habitak anên̄ nê êbôk da inin̄ thalalen̄ hatôm abô balabun̄ hanan̄ ami. Mi. Anên̄ lôklokwan̄ ma bên̄ ba anyôla min̄ hatôm imbulin̄ yani ami. Aên̄ ba ôpên̄ ma anyô lukmuk ek habôk da.

18-19 *Abô balabun̄ môn̄ ma anên̄ lôklin̄yak mi ba min̄ hatôm injik ku anên̄ dan̄ sin̄ ami. Ba intu Wapômbên̄ hêv abô balabun̄ ên̄ vê. Ma hêv nô̄m mavi anôn̄ yan̄ ba hawa balabun̄ bô ên̄ anên̄ lon̄. Ma alalô aêv malen̄in̄ hadên̄ nô̄m lukmuk ên̄ ek ana bidon̄ ek Wapômbên̄.

20 Ma Wapômbên̄ hêv ku nêmbôk da hadên̄ Livai anên̄ thalalen̄. Ma don̄tom havak abô hathak anyô yan̄.

21 *Avanôn! Wapômbên̄ havak abô haviŋ ôpên̄ ek imbitak anyô habôk da ba hanan̄,

“Anyô Bên̄ bôk havak abô ma min̄ hatôm injik anên̄ auk liliŋ ami,

‘O ma anyô hôbôk da wak nômbên̄ intu sapên̄.’ ”
Kapya Yêŋ 110:4

22 *Ba intu Yisu ma hatôm Wapômbên̄ anên̄ tabô lukmuk atu ba mavi anôn̄ ba hamôn̄ ek tabô bô.

23 Sêbôk ma nê êbôk da ema ma yan̄ habitak hawa lon̄ ek indum ku ba intu nê êbôk da bên̄ anôn̄.

* 7:15-17: Hib 5:6 * 7:18-19: Lom 3:30; 7:7-8; 8:3; Gal 3:21; Hib 10:1 * 7:21: Hib 5:6 * 7:22: Hib 8:6; 12:24

24-25 *Ma donjom Yisu hamô hatôm wak nômbênj intu sapênj ek enanj injik Wapômbênj lij ek nêmb avômalô sa ba hik ku anênj danj sinj. Aênj ba hêv bulubinj hadênj avômalô takatu ba êvhavinj yani ek ini êndênj Wapômbênj. Ma anênj ku êmbôk da intu anênj danj mi.

²⁶Avanôḥ. Anyô bêḥ habôk da atu tem nêḥ alalô sa. Yani ma mathenḥ ma kambom lo lelaik mi ma hamô seka ek ḥê kambom lôk hamô vulinḥ anôḥ ek nômkama nômbên intu sapên.

27 *Yisu hev i hatôm da ek nêmbôm vê. Da êṇ ma da lôkthô anêṇ dan. Nê bêṇ êbôk da vi ma wak nômbêṇ intu ma êbôk da ek nêmbôm thêlôda iniṇ kambôm vê vêm ka nêmbôk avômâlô iniṇ da nêmbôm iniṇ kambôm vê emben yam. Ma Yisu êṇ ma min hatôm nê êbôk da takêṇ ami.

²⁸ Abô balabunɔ̃ halam nɛ volonɔ̃ ek nimbɪtak nɛ bɛŋ ɛbɔk da. Ma donɔm abô atu ba havak havenɔ̃ yam ma halam nakadunɔ̃ ba hadum ku ɛŋ aleba hayô unlɔv ek ɛmô ɛtôm wak nômbɛŋ intu sapɛŋ.

8

Yisu ma tabô lukmuk

¹ Abô takatu ba lêk yêlô anan yôv anêj ôdôn ma aêntêk. Alalôanin anyô bêt habôk da te hamô. Yani bôk hamô Wapômbêj Lôkmanjin anêj lon yôv hamô ban vianôn anêj malak len.

² Yani hadum³ ku hamô⁴ unyak⁵ mathen⁶, ên⁷ ma malak⁸ yen⁹ anôn¹⁰ atu ba Anyô Bê¹¹ da halav¹² ma min¹³ anyô¹⁴ elav¹⁵ ami.

* **7:24-25:** Lom 8:34 * **7:27:** Hib 5:3

³ Anyô bêñ habôk da tomtom ma elam thêlô ek nêñem da leññmavi lôk da atu ba ik alim ba êbôk. Ba intu yani hadum aêñ iyom.

⁴ Nê êbôk da êmô pik ma êbôk hatôm balabun hanan. Ma Yisu êntêk atu ba hamô pik ma habitak anêñ nê ôdôn yan da ba intu min hatôm indum ku êmbôk da êñ ami.

⁵ *Ma nê êbôk da takêñ idum iniñ ku êmô malak yeñ. Ma unyak êñ hik malak leñ anêñ dahô thô. Ba intu Mose halav malak yeñ ma Anyô Bêñ hanan abô lôklinyak hadêñ yani nena, “Ondav katô. Ope-sañ nômkama lôkthô êtôm dahô atu ba yahik thô hadêñ o halôk dumlolê.”

⁶ *Ma donjom hêv ku hadêñ Yisu ek imbitak tabô lukmuk ba hamô vulin ek nê êbôk da iniñ ku. Ma havak tabô lukmuk êñ ba anêñ abô hamô vulin ek tabô bô. Aêñ ba tabô bô anêñ lôklokwan yaôna lôk ek tabô lukmuk ma Yisu êñ anêñ ku anêñ lôklokwan ma hamôn ek nê êbôk da iniñ ku.

Tabô lukmuk ma bêñ ek tabô bô

⁷ Abô tabô bô anêñ kambom mi, êñ ma tem Wapômbên nêñ tabô lukmuk ami.

⁸ Ma Wapômbên hapôm kambom hêk tabô bô ba intu hanan,

“Anyô Bêñ hanan, ‘Wak te tem êlêm ek yambak tabô lukmuk imbiñ avômalô Islael lo Juda.*

⁹ Sêbôk ma yahavak tabô haviñ thêlônin limi

* **8:5:** Kis 25:40; Kol 2:17; Hib 9:23 * **8:6:** Hib 7:22 * **8:8:** Islael lo Juda thai ma ôdôn te iyom. Ma donjom evak i vose hi ôdôn ju ba intu elam nena “Islael lo Juda”.

ma yahavalonj thêlô bahenjin ba yahadadi
thêlô vê hêk Ijip.
Thêlô minj êwê yenanj abô tabô vibinj ami ba ya-
havôlinj yadôminj hadênj thêlô.
Aênj ba intu tabô lukmuk êntêk ma tem minj
êtôm tabô bô ami.
Ya Anyô Bênj yahananj aênj.
¹⁰ Wak ênj ma tem yambak tabô imbinj avômalô
Israel aêntêk.
Tem yato yenanj abô balabunj ênjêk thêlôninj auk
lôk yato ênjêk thêlô kapôlônjinj.
Ma tem yambitak thêlôninj Wapômbênj
ma thêlô tem nimbitak yenanj avômalô.
Ya Anyô Bênj yahananj aênj.
¹¹⁻¹² Yahêv thêlôninj kambom vê
ma tem minj yalenjimbi thêlôninj kambom esak
lonjbô ami.
Aênj ba ku mi ek anyô yanj êndônj yanj mena iviyanj
la ba enanj, “Oyala Anyô Bênj”
ek malê nena lôkthô tem neyala ya, nê athênj mi lôk
nê athênj bênj.” *Jelemaia 31:31-34*
¹³ Wapômbênj halam abô tabô êntêk ênj nena
“lukmuk”. Aênj ba tabô bô lêk pulusikna ba mi.
Ma nôm atu ba lêk hayalôv ba hatak anênj lôklinjak,
nôm ênj tem nêk yak ba ni.

9

Malak yenj atu ba hamô pik

¹*Tabô bô atu lôk anênj abô majanj hathak nêk nêk
yenj lôk anênj unyak mathenj bôk hamô pik êntêk
yôv.

* **9:1:** Kis 25:23-26:30

² Ma elav malak yen te. Anêṇ kapô môṇ ma êdô atum lam lôk balê polom mathenṇ hamô. Loṇ êṇ ma elam nena Loṇ Mathenṇ.

³ *Ma kapô yanṇ atu ba sôp hayaṇ kisi ma elam nena Loṇ Mathenṇ Anôṇ Biṇ.

⁴ *Ma kapô mathenṇ anôṇ êṇ ma alapa êmbôk kamunṇ ôv mavi lôk alapa evak tabô atu ba ik sinṇ hathak gol êdô hamô loṇ êṇ. Ma alapa tabô êṇ anêṇ kapô ma êdô tase gol atu ba mana hamô kapô lôk Alon anêṇ kôm atu ba havuak ma valu abô tabô.

⁵ *Alapa anêṇ vov ma aṇela ju iminṇ ba Wapômbêṇ anêṇ deda lôkmanṇginṇ habi hayô hêk i. Ma anêṇ ṇgabôm ma loṇ thalalenṇ hamô ek nêṇ avômalô ininṇ kambom vuli. Wakma lêk mi ba minṇ hatôm yanaṇ limamôk ami.

⁶ *Nômkama sapêṇ lêk hapesanṇ i yov, ma ṇê êbôk da ibitak êyô unyak kapô mathenṇ ek nindum ininṇ ku wak nômbêṇ intu sapêṇ.

⁷ *Ma Loṇ Mathenṇ Anôṇ Biṇ êṇ ma sonda bêṇ tomtom anêṇ wak te iyom ma anyô bêṇ habôk da hawa alim thalalenṇ ba hi hayô ma hêv da êṇ ek nêṇ avômalô takatu ba idum kambom ba leṇinṇpaliṇ lôk yanida anêṇ kambom vê. Ma thalalenṇ mi ma ku êṇ mi.

⁸ Ma Lovak Mathenṇ hadôṇ alalô nena kapô mathenṇ êṇ êntêk hamô denanṇ ba avômalô minṇ hatôm nimbitak nêyô Loṇ Mathenṇ Anôṇ Biṇ êṇ ba ini ami.

⁹ *Êntêk ma abô dahô ek êdônṇ avômalô bôlônṇ

* **9:3:** Kis 26:31-33

17:8-11; Lo 10:3-5

* **9:7:** Wkp 16:2-34

* **9:4:** Kis 16:33; 25:10-16; 30:1-6; Nam

* **9:5:** Kis 25:18-22

* **9:6:** Nam 18:2-6

* **9:9:** Hib 10:1-2

êntêk. Nê êbôk da ethak êv da lôk nômkama lenjɩmavi. Ma da takêɩ miɩ hêv alalô thêvô hathak kambom takatu ba adum ami.

¹⁰ Da takêntêk ma nôm lenjɩɩkupik iyom, eyaɩ nôm mena inum ɲaɩ mena ithik i ek nê m lelaik vê. Ma donɩtom lonɩndê lukmuk tem êlê m ek êsô lonɩndê bô êɩ pônêɩ.

Kilisi anêɩ thalalenɩ hatôm da

¹¹ Ma donɩtom Kilisi halê m ba hadum anyô bêɩ habôk da anêɩ ku ba hadum nô m mavi habitak. Yani habitak hayô malak yeɩ atu ba thêthônɩ anônɩ ba hamô vulinɩ ek malak yeɩ takatu ba hamô pik êntêk lôkthô. Unyak êɩ miɩ nê pik elav lôk miɩ nô m pik ami.

¹² Yani miɩ hawa bokmeme lôk bokmaɩkɩao nakaduɩ inɩ thalalenɩ ba habitak hayô Lon Mathenɩ Anônɩ Bin êɩ ami. Mi anônɩ. Yanida hawa anêɩ thalalenɩ ba habitak hayô Lon Mathenɩ Anônɩ Bin êɩ bôlônɩ donɩtom iyom ek epole kambom takatu ba havalonɩ alalô lon vê ek miɩ embalonɩ alalô lon esak lonbô wak nô mbêɩ intu ami.

¹³ *Ma ewa bokmeme lôk bokmaɩkɩao malô inɩ thalalenɩ ma bokmaɩkɩao tinɩ atu ba êbôk ba kabukla ma epaliv hayô hamô nê lonɩgônônɩ ek nimbitak mathenɩ ek nê m mabunɩ anônɩ. Ma donɩtom nô m êɩ ma hapesaɩ avô malô lenjɩɩkupik iyom ek nê nê m yeɩ.

¹⁴ *Ma Kilisi anêɩ thalalenɩ ma hamônɩ ek alim inɩ thalalenɩ ba hik ku êɩ anêɩ daɩ sinɩ. Lovak Mathenɩ atu ba hamô hatôm wak nô mbêɩ intu

* **9:13:** Wkp 16:15-16; Nam 19:9,17-19; Hib 10:4
1:18-19

* **9:14:** 1Pi

sapêṇ havatho yani loṇ ba intu hêv ida hatôm da atu ba kambom mi ek Wapômbêṇ. Yani havôkwîṇ alalôaniṇ kapôlôṇiṇ ma hawa nôm takatu ba tem injik alalô vônô vê ek alalô nanêm yeṇ êndêṇ Wapômbêṇ atu ba hamô lôkmala.

Thalalenṇ havatho tabô lukmuk loṇ

¹⁵ Tabô bô bôk hayabiṇ avômalô takatu ba idum kambom ma Kilisi hama ek hapole thêlôniṇ kambom takêṇ vê. Aêṇ ba yani hatôm alalôaniṇ anyô môle atu ba havak tabô lukmuk ek avômalô pik takatu ba Wapômbêṇ halam ma tem neja lôkmala atu ba tem nêmo êtôm wak nômbêṇ intu sapêṇ êtôm atu ba Wapômbêṇ bôk havak abô hathak.

¹⁶ Avômalô ethak ik alim ek hik thô nena thêlô evak tabô ek miṇ nema ami.

¹⁷ Alim hama êṇ ma tabô hamiṇ lôklokwaṇ. Ma alim hama ami, êṇ ma tabô êṇ anêṇ lôklokwaṇ mi.

¹⁸ Aêṇ ba thalalenṇ hangasô ek nêmo lôklokwaṇ ek embatho tabô lukmuk lôk tabô bô loṇ.

¹⁹ *Mose hasam abô balabuṇ lôkthô hadêṇ avômalô vêmo ma hawa bokmanṇkao map iniṇ thalalenṇ haviṇ ṇaṇ lôk boksipsip kasa anêṇ vuluk haviṇ alokwaṇ isop thaṇaṇ ma hasoṇ halôk thalalenṇ ma hapaliv hathak kapyā tabô lôk avômalô.

²⁰ Ma hanaṇ, “Wapômbêṇ havak tabô ba thalalenṇ êṇ hêv lôklokwaṇ ba hanaṇ nena nosopa.”

²¹ *Ma Mose hapaliv alim thalalenṇ hayô hamô malak yeṇ lôk anêṇ nômkama êv yeṇ sapêṇ.

* **9:19:** Kis 24:6-8 * **9:21:** Wkp 8:15,19

22 *Ma abô balabuŋ hanaŋ nena thalaleŋ tem isik nômkama sapêŋ ba nimbitak mabuŋ. Ma thalaleŋ mi, ma miŋ hatôm nênem kambom vê ami.

Kilisi hêv da bôlôn te iyom

23 *Nômkama pik hik nôm malak leŋ thô ba intu nê êbôk da êv da takêŋ ek nômkama malak yeŋ lôkthô imbitak mabuŋ. Ma nômkama malak leŋ ma nênem da ek imbitak mabuŋ aêŋ iyom. Da êŋ hamôn ek da yaŋ êntêk ek êmbôkwiŋ nômkama malak leŋ.

24 Aêŋ ba Kilisi habitak hayô malak leŋ ba hi hamiŋ Wapômbêŋ ma ek nê alalô sa. Ma miŋ habitak hayô unyak mathen atu ba epesaŋ hathak baheniŋ atu ba loŋ anôn anêŋ dahô oyaŋ iyom ami.

25 Ma ôpêŋ miŋ hatôm anyô bêŋ habôk da ba habitak hayô Loŋ Mathen Anôn Biŋ lôbôlôn hadêŋ sondabêŋ lôkthô haviŋ thalaleŋ atu ba miŋ yanida anêŋ ami.

26 *Mi! Sêbôk atu ba pik habitak aleba lêk ma Kilisi hawa vovaŋ lôbôlôn e? Ai! Mi! Wak lêk ma hatôm wak lôkthô anêŋ daŋ ma pik lo leŋ anêŋ daŋ ba yani halêm hêv yanida hatôm da ek imbuliŋ kambom lôkthô.

27 Alalô avômalô pik ama bôlôn donjom iyom vêm ma tem alalô nandum abô.

28 Ma Wapômbêŋ hêv Kilisi êntêk êŋ hatôm da bôlôn te aêŋ iyom ek nê avômalô lôkthô iniŋ kambom vê. Ma avômalô takatu ba eyabiŋ yani ma tem endelêm esak loŋbô ek nê i bulubiŋ. Ma

* 9:22: Wkp 17:11

* 9:23: Hib 8:5; 10:1

* 9:26: Hib 10:10

hêv avômalô iniñ kambom vê, ku êñ bôk yôv ba
ôpêñ tem miñ indum ku êñ esak loñbô ami.

10

Kilisi da hêv i hatôm da

¹ Aêñ ba abô balabuñ ma abô dahô hathak nô m
mavi lomalomatakatu ba tem imbitak. Nôm kama
takatu ba tem imbitak ember yam ma nô anôñ.
Ma balabuñ tem miñ injik ku anêñ dan siñ ba
isik avômalô takatu ba êlêm ek nê nê yey iniñ
kambom lôkthô vê ami. Avanôñ. Da êv lôbôlôñ
hadêñ sondabêñ lôkthô miñ hatôm indum ku êñ
ami.

² Ma da takêñ hik ku dan siñ, êñ ma nê êbôk
da tem netak iniñ ku êv da. Ma hathik avômalô
takatu ba êv yey ba ibitak mabuñ, êñ ma tem thêlô
leñimbi iniñ kambom esak loñbô ami.

³⁻⁴ *Ma bokman káo malô lôk bokmeme iniñ tha-
lalen êntêk êñ miñ hathak hêv kambom vê ami. Mi
anôñ. Aêñ ba sondabêñ nômbêñ intu ma ethak êv
da takêñ ek avômalô leñimbi iniñ kambom.

⁵ Aêñ ba Kilisi halôk ba halêm pik ma hanan,
“Alim lôk ya lomalomataku ba êbôk hatôm da ma
miñ hatôm anêm lemhaveñ ami,
aêñ ba bôk hopesan yalenvin kupik yôv.

⁶ Da êbôk hathak atum lôk kambom anêñ da
miñ lemmavi ami.

⁷ Êñ ma yahanan, ‘Ya êntêk. Bôk eto hêk kapya
hathak ya nena
yahalêm ek yandum O Wapômbêñ anêm
lemhaveñ.’ ”

Kapya Yey 40:6-8

* 10:3-4: Hib 9:13

8 Abô balabuŋ hanaŋ nena nênenê da, ma donŋtom Yisu hanaŋ, “Alim lôk ya lomalama takatu ba êbôk hatôm da lôk da êbôk hathak atum lôk kambom anêŋ da ma miŋ lemhaviŋ lôk lemmavi ami.”

9 Vêma ma yani hanaŋ, “Ya êntêk. Yahalêm ek yandum anêma lemhaviŋ.” Yani hatak nôma lukmuk ek enja yaŋ bô anêŋ loŋ.

10 *Ma hasopa Wapômbêŋ anêŋ lahaviŋ ba hêv anêŋ linŋkupik hatôm da ek indum alalô nambitak mathen ba hik ku êŋ anêŋ daŋ siŋ.

11 *Nê êbôk da imiŋ wak nômbêŋ intu ek nindum iniŋ ku nêmbôk da. Thêlô êbôk da êŋ lôbôlôŋ. Ma donŋtom iniŋ da êŋ miŋ hathak hêv kambom vê ami. Mi anôŋ.

12 Ma anyô yaŋ atu ba hadum anêŋ ku habôk da ma habôk bôlôŋ donŋtom iyom ma da êŋ hadum ku hamô hatôm wak nômbêŋ intu sapêŋ ek hêv kambom vê. Vêma ma hi hamô Wapômbêŋ baŋ vianôŋ

13 *ma hayabiŋ waklavôŋ atu ba netak nê ik vovak hadêŋ yani nêma yani vakapô vibin am.

14 Yani hêv da bôlôŋ donŋtom iyom. Ba intu hadum ba avômalô ibitak mathen ba lêk êyô unŋlôv atu ba nêma êtôm wak nômbêŋ intu sapêŋ.

15 Ma Lovak Mathen hathak hanaŋ hadêŋ alalô hathak nôma êŋ nena,

16 * “Anyô Bêŋ hanaŋ nena,
‘Wak êŋ ma tem yambak tabô imbiŋ thêlô nena,

* 10:10: Hib 9:12

* 10:11: Kis 29:38

* 10:13: Sng 110:1

* 10:16: Hib 8:10

“Tem yatak yenaŋ abô balabun êndôk thêlô
kapôlônîŋ lôk yato ênjêk iniŋ auk.” ’ ’

Jelemaia 31:33

17 Êŋ ma hanan,

“Thêlônîŋ kambom lôk ibuliŋ abô balabun
ma tem miŋ yalenjimbî esak lonjbô ami.” *Jele-*
maia 31:34

18 Aêŋ ba nôŋ takatu ba bôk êv vê, êŋ ma tem miŋ
nêmbôk kambom anêŋ da esak lonjbô ami.

Alôana bidon ek Wapômbêŋ

19 *Aiyaŋ thêlô, avanôn! Nômla miŋ havalon
alalô lon ek nayô Lon Mathen Anôn Biŋ kapô ba
ana ami. Ma Yisu anêŋ thalalen

20 *hadabêŋ sôp êŋ kisi ba habitak hatôm
alalôaniŋ lonjondê lôkmala lukmuk atu ba hêv
linjkupik hatôm da ek ku êŋ.

21 Ba yani ma alalôaniŋ anyô habôk da mavi
anôn atu ba hayabiŋ Wapômbêŋ anêŋ avômalô.

22 *Ma yani hapaliv thalalen halôk alalô
kapôlônîŋ ba hêv alalôaniŋ lenjîmalaiŋ vê. Ma
alalôaniŋ lenjînkupik ma bôk ithik hathak ŋaŋ
mabun. Aêŋ ba alalô nanêm kapôlônîŋ lôk nabalon
alalôaniŋ aêvhaviŋ lon lôklokwan ek alalô ana bidon
ek Wapômbêŋ.

23 Ôpatu ba havak abô êŋ ma miŋ hanan abôyan
ami. Ba intu bôk alalô aêv maleŋîŋ hadêŋ aêvhaviŋ
atu ba anan hi yaîŋ lôklokwan. Ma alalô nabalon
aêvhaviŋ êŋ lon ma miŋ nande leraliliŋ ami.

* 10:19: Hib 4:16 * 10:20: Mat 27:51 * 10:22: Wkp 8:30; Ese
36:25; Ep 5:26

24 Lôk nanġik alalôaniġ auk liġ ma nambatho i loġ esak kobom leŋiġimbiġ i ma nandum mavi lomalom.

25 *Avômalô vi êdô anêġ nesak doġtom. Ma alalô ma miġ nandum aêġ ami ma nasô i ba naya ek malê nena waklavôġ lêk habobo.

Alalô miġ nandô Wapômbêġ ami

26 *Ôpatu ba hayala Wapômbêġ anêġ abô anôġ ma doġtom hêv anêġ auk ek indum kambom lôbôlôġ, êġ ma kambom anêġ da bôk hale ba hi yôv.

27 *Ba intu ôpêġ hakô ba hayabiġ ek indum abô lôk êndôk atum dahalaġ atu ba tem imbuliġ nê takatu ba leŋiġmaniġ hathak Wapômbêġ.

28 *Sêbôk ba anyô te havôliġ dôm ek Mose anêġ abô balabuġ ba anyô ju la êpôm ba enaġ yani bêġ, ôpêġ ma ik vônô ba avômalô la miġ kapôlôġ malaiġ hathak ôpêġ ami.

29-30 *Aêġ ba lemhabi aisê? Alalô bôk ayala yani atu ba hanaġ,
“Nijik anyô leŋkadôk liġ, êġ ma yenaġ ku ba tem yandum.” *Lo 32:35*

Ma abô yaġ hanaġ nena,
“Anyô Bêġ tem indum abô ek anêġ avômalô.” *Lo 32:36*

Ba intu ôpatu ba havak Wapômbêġ Nakaduġ pesa ma hayê thalaleġ tabô atu ba hadum yani habitak mathêġ hatôm nôm oyaġ ba hanaġ abôma hathak Lovak Mathêġ anêġ wapôm, êġ ma tem enja anêġ

* 10:25: Hib 3:13 * 10:26: Hib 6:4-8 * 10:27: Ais 26:11

* 10:28: Lo 17:6; 19:15 * 10:29-30: Mat 12:30-32; 1Ko 11:27-29; Sng 135:14

vuli atu ba kambom anôn ek nê takatu ba evak Mose anên balabuŋ pesa.

³¹ Alikakna. Hôêv yak halôk Wapômbên Lôkmala baŋ ba havalon o, ên ma malaiŋ bomaŋ.

Alalôaniŋ êvhaviŋ imiŋ lôklokwaŋ

³² Lemimimbi sêbôk ba owa deda. Ma uik vovak bên ba owa vovaŋ ma don̄tom umiŋ lôklokwaŋ.

³³ Wak doho ma etak môlô umiŋ piklêvôn ba ethaŋ môlô ma ik môlô. Ma wak doho ma othak umiŋ yani lon̄ siŋ ek hôêv yani thêvô.

³⁴ *Ma môlô lemimhikam hathak thêlô takatu ba êmô koladôn. O kambom mi ma sôp bidon̄ ewa anêm nômkama oyaŋ. Ma hoyala nena anêm nômkama mavi takatu ba anên daŋ mi êntêk hov-alon̄ lon̄ denaŋ. Aên ba lemimmavi.

³⁵ Anêm payeŋ mavi tem êpôm o. Ba intu miŋ ôkô ba ômbi anêm hôêvhaviŋ ni ami.

³⁶ Ma umiŋ lôklokwaŋ ba undum Wapômbên anên lahaviŋ ek onja nôm takatu ba yani bôk havak abô yôv haviŋ avômalô takatu ba êvhaviŋ.

³⁷ Kasana iyom,
“Yani atu ba halêm ma tem êlêm ma tem miŋ esau ami.

³⁸ Ma nê thêthôn̄ ida êvhaviŋ wak nômbên̄ intu sapên̄.

Ma ôpatu ba havôliŋ dôm
ma tem miŋ yalen̄mavi esak yani ami.”

Habakuk 2:3-4

³⁹ Yôv. Alalô miŋ hatôm nê takatu ba êdô Wapômbên̄ ba tem nêpôm malaiŋ ami. Mi. Alalô

* **10:34:** Mat 5:11-12; 6:20

ma avômalô aêvhaviņ ba tem Wapômbêņ nêṁ alalô bulubiņ.

11

Êvhaviņ anêņ vuli

¹ *Anyô hêv ma ek nômlate ba miņ hayê ami ma doņtom hayala katô nena tem enja, ôpêņ ma anyô hêvhaviņ.

² Bumalô thêlô idum aêņ ba intu Wapômbêņ hanaņ abô mavi hathak thêlô.

³ *Alalô êvhaviņ ba intu ayala nena sêbôk ma Wapômbêņ hanaņ abô ba hapesaņ nômkama lôkthô. Ma miņ hawa nômla ba hapesaņ nômkama hathak ami. Mi, hanaņ hathak abôlêk iyom ma nômbêņ êņ habitak.

⁴ *Abel hêvhaviņ ba hêv da mavi hadêņ Wapômbêņ ba hamôņ ek Kain anêņ da. Yani hêvhaviņ ba Wapômbêņ hanaņ abô mavi hathak anêņ da ba hanaņ, “O anyô thêthôņ anôņ.” Yani hama ma doņtom anêņ hêvhaviņ êntêk hanaņ abô hadêņ alalô denaņ.

⁵ *Ma Inok, yani hêvhaviņ ba Wapômbêņ hawa yani lôk liņkupik ba miņ hama ami. Ba intu miņ êpôm yani ami ek malê nena Wapômbêņ hawa yani vê. Avanôņ. Enaņ nena Anyô Bêņ lamavi bêņ anôņ hathak yani ba intu hawa vê.

⁶ Ôpatu ba miņ hêvhaviņ ami tem miņ nêṁ lamavi êndêņ Wapômbêņ ami. Ma opalê atu ba halêm ek yani ma nêṁimbiņ nôṁ lokwanju êntêk.

* 11:1: 2Ko 5:7 * 11:3: Stt 1:1; Sng 33:6; Jon 1:3 * 11:4: Stt 4:3-10 * 11:5: Stt 5:21-24

Wapômbên da hamô aên ma ôpatu ba habôlêm Wapômbên tem êpôm vuli mavi anôn.

⁷ *Ma Noa hêvhaviñ. Ba Wapômbên hanan hathak nô m takatu ba min bôk habitak ami denan. Ma hakô ba halanô Wapômbên ba hapesan yen te ek nê m anên thalalen sa. Ma anên hêvhaviñ hik avômalô iniñ kambom thô ma hadum ba yani habitak thêthôn anôn.

⁸ *Ma Ablaham hêvhaviñ ba Wapômbên dalam yani, “Nu lon atu ba tem yanêm êndên o ek oyabin.” Ma halanô Wapômbên anên abô ba hi ma donjom min hayala lon êñ ami.

⁹⁻¹⁰ *Ablaham hapôvin ek ni pik atu ba Wapômbên halav unyak lôk landin lôklokwan hatôm anên auk. Ma Wapômbên bôk havak abô nena Ablaham lôk limi takatu ba tem neja lon mavi êñ. Ba intu ôpên hêvhaviñ ba hi hatôm anyô lon buyan ma halav unyak kudum halôk hatôm bôk ba Aisak lo Jekop elav.

¹¹ *Yani hêvhaviñ ba Sala avi yamu atu ba bôk hayalôv. Ma donjom hayala nena Wapômbên tem indum nô m atu ba yani havak. Aên ba hawa lôklokwan ba hêv amena hadên Sala.

¹² *Ma yani ma anyô donjom iyom ba bôk anyô bonj lôk hatôm anyô nãma. Ma donjom limi ibitak bên anôn hatôm vulin lensawa lôk thathe ngwêk dan.

¹³ *Ma avômalô takêntêk êvhaviñ ba êmô aleba

* **11:7:** Stt 6:13-7:1 * **11:8:** Stt 12:1-5 * **11:9-10:** Stt 35:12

* **11:11:** Stt 18:11-14; 21:2; Lom 4:19 * **11:12:** Stt 15:5; 22:17

* **11:13:** Stt 23:4; 1Sto 29:15; Sng 39:12; 1Pi 2:11

ema. Ma miñ thêlô êyê nô m takatu ba Wapômbên bôk havak havin i ami. Mi. Thêlô leñinmavi iyom ba eyabin nô m takatu ba lêk êyê ma donjom hêk daimbô dena. Ma thêlô eyala katô nena thêlô hatôm nê lon buya ba pik êntêk ma miñ thêlônin ami.

¹⁴ Ma avômalô takatu ba ena aên hik thô nena êbôlêm pik buya ek êtôm thêlôda inin lon.

¹⁵ Ma avômalô takêntêk miñ leñinhiki hathak pik takatu ba thêlô etak lôk leñinhiki ek nendeni esak lonbô ami. Mi.

¹⁶ Thêlô leñinhiki hathak lon lukmuk mavi ên, malak leñ atu ba Wapômbên hapesa malak lôn ên ek thêlô. Ba intu miñ mama ek endam i nena anên avômalô ami.

¹⁷⁻¹⁸ *Avanôn bin! Ablaham ma ôpatu ba Wapômbên bôk habutin abô havin yani ba hanan nena,

“Aisak nali iyom intu libumi lukmuk tem nim-bitak.”

Môñ Anôn

21:12

Ma donjom saê hayô ma Ablaham hêvhavin ba hadum ek nê m nakadu donjom atu êtôm da.

¹⁹ *Yani anên auk nena, “Wapômbên hatôm injik yani liñ imbiyô ênjêk nama.” Ba intu havayunin nakadu laselo hathak bin ba hatôm hama ma donjom Wapômbên hik yani liñ ba hêv hadên lambô hathak lonbô.

²⁰ *Ma Aisak hêvhavin aên iyom ba intu yani hêv mek hadên Jekop lo Isau hathak nô m takatu tem imbitak emben yam.

* **11:17-18:** Stt 22:1-14

* **11:19:** Lom 4:17

* **11:20:** Stt

27:27-29,39-40

21 *Ma Jekop hêvhaviṇ ba hadum ek ema ma habi i loṇ hathak anêṇ kôm ba hamiṇ ma hêv mek hathak Josep nali lôk hêv yeṇ.

22 *Ma Josep hêvhaviṇ ba habobo ema ma hanan hadêṇ avômalô Israêl ek waklavôṇ atu ba etak Ijip ma neja anêṇ lokwan imbiṇ.

23 *Ma Mose talêbô lo lambô êvhaviṇ ba talêbô havathu yani ma êyê nena okna vuliṇ biṇ ba ivuṇ yani hatôm ayôṇ lô ma miṇ êkô ek kiṇ anêṇ abô balabuṇ ami.

24 Yani halumbak ma hêvhaviṇ ba hadô nendam yani nena Pelo nalavi anêṇ nakaduṇ ba hanan,

25 “Yalenṇhaviṇ yamô imbiṇ Wapômbêṇ anêṇ avômalô ek yanja malaiṇ. Ma yahapôlik hathak leṇmavi atu ba halêm anêṇ kambom anêṇ ba hamô wak doho iyom.”

26 Avanôṇ. Yani ma hadahaliṇ vuli mavi atu ba tem enja embeṇ yam. Ba anêṇ auk nena, “Ya ma Mesia anêṇ avômalô te ba avômalô enaṇ abô kambom hathak ya, êṇ ma nôṃ mavi anôṇ hamô vuliṇ ek Ijip iniṇ nômkama mavi lôkthô.”

27 Yani hêvhaviṇ ba hatak Ijip ma miṇ hakô ek kiṇ anêṇ laṇaṇa ami. Ma hawa malaiṇ ma doṇtom hayê ôpatu ba hamô loṇ kapô ba hamiṇ lôklokwan.

28 *Yani hêvhaviṇ ba hayabiṇ waklavôṇ Hale ba Hi ma hapaliv thalaleṇ ek aṇela atu ba hiḱ amena môṇ vônô miṇ injik avômalô Israêl iniṇ bôp vônô ami.

29 *Ma avômalô êvhaviṇ ba ibup êyô ngwêk elam nena “Thalaleṇ” hatôm pik moma. Ma doṇtom Ijip

* 11:21: Stt 47:31-48:20

* 11:22: Stt 50:24-25; Kis 13:19

* 11:23: Kis 1:22; 2:2

* 11:28: Kis 12:21-30

* 11:29: Kis

14:21-31

êlêm ek nindum aêṇ, ma ṇgwêk hayô i vôn ba halok i vônô.

30 *Thêlô êvhaviṇ ba êwê lawê malak lôṇ Jeliko hatôm wak bahenṇvi ba lahavuju ma badêṇ hanḡôli.

31 *Ma avi sek waliliṇ Lahap hêvhaviṇ ba hawa ṇê êyê loṇ vani thô ba intu miṇ hama haviṇ ṇê leṇôndôṇ kôthô ami.

32 *Bêṇ anôṇ hêk ek yanan ma doṇtom wakma halanṇiṇ. Ba tem miṇ yanan esak Gidion lo Balak ma Samson lo Jepta ma Devit lo Samuel ma plopet lôkthô ami.

33 *Thêlô bôk êvhaviṇ ba ik vovak ba ewa kiṇ vi iniṇ loṇ lôk idum thêthôṇ ba ewa nôṃ takatu ba bôk havak abô hathak yôv. Ma thêlô ik avuṇ laion abôlêk siṇ

34 *ma ik atum dahalaṇ vônô. Ma idum ek nembatho thêlô esak biṇ vovak ma doṇtom êv yak. Thêlô ma vaunena ma doṇtom ibitak lôklokwaṇ ma ik vovak lôklokwaṇ ba ilupuniṇ ṇê loṇ buyaṇ ba i.

35 *Ma avi vi atu ba nali ema ma iviyô hêk ṇama ba êmô haviṇ taluvi hathak loṇbô. Ma avômalô vi ma ibuliṇ i kambom anôṇ ma doṇtom evaloṇ iniṇ êvhaviṇ loṇ ek tem nijik i liṇ esak loṇbô ba nêṃô mavi.

36 *Doho ma enaṇ abôma lôk ik hathak yak wabenṇ manḡiṇ. Ma vi ma ekak loṇ ba êdô i hamô koladôṇ.

* 11:30: Jos 6:12-21 * 11:31: Jos 2:1-21; 6:21-25; Jem 2:25

* 11:32: Het 4:6-5:31; 6:11-8:32 * 11:33: Dan 6:1-27 * 11:34:

Dan 3:23-27 * 11:35: 1Kin 17:17-24; 2Kin 4:25-37 * 11:36: 1Kin 22:26-27; Jer 20:2; 37:15; 38:6

37 *Ma doho ma ik hathak valu ma doho ma engothe hathak sege hi buju ma doho ma ik vônô hathak biñ vovak. Ma thêlônîñ kwêv lo sôp ma boksipsip kupik lôk bokmeme kupik ba miñ mavi ek nipuk lo nijik ami. Thêlô unyak lo nômkama mi ma ewa vovañ bêñ lôk idum kambom lomaloma hadêñ i.

38 Thêlô takêñ ewa athêñ bêñ ek avômalô pik. Thêlônîñ loñ nêmo mi ba intu even mayaliv haven loñ thiliv lo dumlolê ma valu abyañ lo pik abyañ.

39 Thêlô miñ bôk ewa nômo atu ba Wapômbêñ havak abô hathak ami. Ma donjom avômalô takêñ êvhaviñ ba intu Wapômbêñ hanañ abô mavi hathak iniñ ku.

40 Ma alalô avômalô bôlôn êntêk ma Wapômbêñ bôk hêv nômo mavi êñ hadêñ alalô ek endom alalô lôk avômalô bôsêbôk lôkthô ba ana nayô loñ mavi atu.

12

Wapômbêñ hêv malaiñ ek êndôn alalô

1 *Môlô olañô e? Avômalô bôsêbôk takatu ma ekalabu alalô siñ ba evatho alalô loñ. Ba intu nambi nômkama kambom takatu ba hatôm gwasilim havalon alalô loñ ni. Ma nadañviñ ni êyô anêñ dañ ma miñ natak ami.

2 Alalô nagê Yîsu iyom. Yani miñ makilik ek nômo mavi lôk hakô ek alovalañsiñ ma miñ lahiki hathak mama ami. Ma yani hamôn ek alalô ba intu hik anêñ ku lôkthô anêñ dañ siñ ek

* 11:37: 2Sto 24:21 * 12:1: 1Ko 9:24-25

nanêmbimbiŋ. Ma hi hamô Wapômbêŋ baŋ vianôŋ hamô anêŋ loŋ hayabiŋ pik lo leŋ.

³ Nê kambom ibuliŋ yani bêŋ anôŋ. Aêŋ ba alalô leŋiŋimbi yani ek miŋ nambitak vau lôk kapôlôŋiŋ malaiŋ ba natak yani ami.

⁴ Môlô uik vovak hathak nôŋ kambom, ma donŋtom môlônim thalaleŋ miŋ hanŋasô ami.

⁵⁻⁶ *Wapômbêŋ havatho nali loŋ hathak abô êntêk nena,

“Yenaŋ okna, ya Wapômbêŋ yahêv malaiŋ hadêŋ avômalô takatu ba yalenŋhaviŋ lôk yahavali avômalô takatu ba yahawa i hatôm yenaŋ avômena.

Ma wakma atu ba hik o thô ba hêv malaiŋ, ma miŋ lemimbi nena nôŋ yaôna ami.

Ma hudum kambom ba yani hathaŋ o, ma miŋ lemmalaiŋ ami.” *Gutpela Sindaun 3:11-12*
Bôk lempaliŋ abô êŋ e?

⁷ *Lami ethak êv malaiŋ hadêŋ nali ek êndôŋi. Ma Wapômbêŋ hadum aêŋ iyom hathak alalô hatôm nali ek namiŋ lôklokwaŋ esak auk thêthôŋ.

⁸ Ma aêŋ iyom ma avômena neja malaiŋ ek nindumbak lôk auk. Malaiŋ êŋ miŋ hapôm o ami, êŋ ma o hatôm amena loŋ sawa.

⁹ Alalôaniŋ wakamik pik hathak hêv malaiŋ ek êdôŋ alalô ba alaŋô anêŋ abô. Ma Wapômbêŋ ma dahôlôŋiŋ anêŋ alaŋ. Ba intu namô yani vibîŋ ek naja lôkmala.

¹⁰ Ma alalôaniŋ wakamik hêv malaiŋ lomaloma ek êndôŋ alalô bidonŋna hatôm iniŋ auk takatu ba

* **12:5-6:** Jop 5:17; ALK 3:19 * **12:7:** Lo 8:5

êyê nena mavi. Ma don̄tom Wapômbêñ hêv malain̄ ek imbi anêñ mathen̄ anôñ sam êndên̄ alalô.

11 *Howa malain̄ lôk vovan̄ bêt̄ ba intu min̄ lemmavi ami. Ma don̄tom malain̄ takên̄ tem injik anêñ anôñ mavi êtôm aêntêk, thêthôn̄ lôk malinjaô.

12 *Aên̄ ba noto bahemim lo vemim takatu ba havuvin̄ ba thotho.

13 *Ombeñ loñôndê thêthôn̄ ek avômalô ven̄vuvin̄ nimbitak mavi ma min̄ nênmêm yak ami.

Alalô min̄ nambôlin̄ dômin̄ ek Wapômbêñ ami

14 Môlô lôkthô nundum ku lôklokwan̄ ek numbitak yôhok lôk mathen̄. Mathen̄ mi, ma min̄ hatôm anyôla ênjê Anyô Bêt̄ ami.

15 Noyabin̄ am ek anyôla min̄ êmbôlin̄ dôm ek Wapômbêñ anêñ wapôm ami. Ma nôngô katô ek livuk manin̄ kambom te min̄ indumbak ek imbu-lin̄ avômalô ba nimbitak lelaik ami.

16 *Nôngô ek anyôla min̄ indum sek walilin̄ ami mena lapalin̄ Wapômbêñ êtôm Isau ami. Yani ma okna môñ ek eyabin̄ lambô anêñ nômkama lôkthô ma don̄tom hêv nôm takên̄ vuli hathak nôm belev te.

17 *Hoyala nena malê habitak. Yani lahavin̄ lambô enan̄ abô mavi lôk nênm anêñ nômkama êndên̄ yani, ma don̄tom hadô ba hêv yani vê. Ma halan̄ ek enja nôm takên̄ ma don̄tom min̄ hatôm injik anêñ kambom lilin̄ ami.

18 *Lemimimbi dum Sainai. Môlô ôlêm ek Wapômbêñ hatôm sêbok ba môlô ôyô dum Sainai

* 12:11: Jem 3:17-18

* 12:12: Ais 35:3

* 12:13: Snd 4:26

* 12:16: Stt 25:29-34

* 12:17: Stt 27:30-40

* 12:18: Kis

19:16-20; Lo 4:11-12

e? Mi. Sainai ma hamô pik ba avômalô bôsêbôk êyê dumlolê êṇ hatôm atum hathaṇ ba momaṇiniṇ hatôm bôlôvôṇ, maputup bomaṇ lôk kakalu lôk damak.

¹⁹⁻²⁰ *Thêlô elañô lavuak halaṇ lôk abô habitak. Ba êkô kambom ba enañ, “Ai! Sêbôk atu ba enañ nena, ‘Malêla takatu ba hasôm dumlolê êntêk, alim yaônena mena anyô, ma tem nitu vônô esak valu.’ ” Êṇ ma enañ hadêṇ Mose nena miṇ enañ abô êndêṇ i ami.

²¹ *Thêlô êyê nôṁ takêṇ ba êkô kambom ma Mose hanaṇ, “Ya lêk yahakô kambom ba ya-halowaliṇ haviṇ.” Lêk ôlêm ek Wapômbêṇ ma miṇ hatôm aêsêbôk ami. Sêbôk ma yaṇḍa ma lêk ma yaṇḍa.

²² Lêk môlô ôlêm ôyô dumlolê Saion ba ubitak ôyô Wapômbêṇ lôkmala anêṇ malak lôṇ, Jelusalem atu ba hamô malak leṇ. Ma lêk môlô ôlêm ôyô haviṇ aṇela lubuṇlubuṇ takatu ba ethak donṭom ba ekaksa lôk leṇiṇmavi.

²³ Ma môlô lêk ôyô ek avômalô êvhaviṇ takatu ba ibitak hatôm avômalô ôdôṇ môṇ ba iniṇ athêṇ bôk eto yôv hêk malak leṇ. Ma lêk ôyô ek Wapômbêṇ atu ba avômalô idum abô hathak lôk ṇê thêthôṇ iniṇ dahô atu ba Wapômbêṇ bôk hapesaṇ yôv aleba êyô uṇlôv.

²⁴ *Môlô ôyô ek Yisu, anyô môlô atu ba hapesaṇ abô tabô lukmuk lôk môlô ôlêm ek thalaleṇ atu ba epaliv ba hanaṇ abô mavi anôṇ ba hamô vuliṇ ek Abel anêṇ thalaleṇ.

* **12:19-20:** Kis 19:12-13; 20:18-21; Lo 5:22-27

* **12:21:** Lo 9:19

* **12:24:** Stt 4:10; Hib 8:6

25 *Noyabin am! Min lemôndôn kôtôn ek nodanô Wapômbên atu ba hanan abô ami. Sêbôk ma hanan abô hamô pik. Ma avômalô êdô anên nedanô ba min hatôm nêsôv ami. Ma donjom lêk ma hanan abô hadên alalô hamô len, lon mavi anôn atu ba hamô vulin ek pik êntêk. Ba intu alalô adô, ên ma min hatôm nasôv ami.

26 Sêbôk atu ma anên abô bôk hayôkwin pik yôv halôk dum Sainai. Ma lêk habutin abô ba hanan nena,

“Tem êyôkwin pik esak lonbô lôk len imbin.” *Hagai 2:6*

27 Ba hanan, “Tem yayôkwin pik esak lonbô.” Abô ên anên ôdôn nena tem nê nôm kama takatu ba yani hapesan vê. Nôm takên tem êyôkwin lôkthô ek nôm kama vi atu ba min hatôm yani êyôkwin ami, ên ma tem nê môt.

28-29 *Ba alalô tem naja lon ên, lon atu ba min hatôm nêyôkwin ami. Ma alalôanin Wapômbên ma hatôm atum ek esan nôm kama sapên. Ba intu nanên leninmavi êndên yani lôk nanên yen ma nakô lôk nanên i ni namô yani vibin.

13

Abô anên dan

1 Môtô nobalon auk lemimibin môtôviyan lon lôklokwan.

2 *Ma noja avômalô lon buyan thô. Avômalô doho bôk idum aên ba ewa anela thô ma donjom êthôn palin.

* 12:25: Hib 2:1-3; 10:26-29
Stt 18:1-8; 19:1-3; Lom 12:13

* 12:28-29: Lo 4:24; 9:3

* 13:2:

³ Ma lemimimbi nê takatu ba êmô koladôn ba nônêm i sa. Onja iniñ malaiñ êtôm atu ba oda hômô haviñ i. Ma lemimimbi vi atu ba ewa vovañ. Onja iniñ vovañ êtôm atu ba thêlô ewa.

⁴ *Avômalô takatu ba ewa i ma avômalô lôkthô miñ nêgê nena nôm oyañ ami. Ma Wapômbêñ tem indum abô esak nê takatu ba idum sek haviñ anyô yañ yanavi lôk nê takatu ba idum sek waliliñ. Ba intu nê takatu ba ewa i miñ nimbuliñ iniñ loñ êk ami.

⁵ *Miñ malemkilik limamôk esak valuselen ami. Wapômbêñ bôk hanañ,
“Tem miñ yatak o

lôk yambi o ni ami.”

Lo 31:6

Ba intu onañ, “Yenañ nômkama sapêñ ma hatôm ba yalenmavi”.

⁶ Aêñ ba alalô abitak avômalô nê ba anañ nena,
“Anyô Bêñ hêv yêlô sa
ba tem miñ nakô ami.

Ma opalê hatôm indum malê esak yêlô?” *Kapya
Yen 118:6-7*

⁷ *Lemimimbi nê bêñ takatu ba eyabiñ môlô lôk enañ Wapômbêñ anêñ abô hadêñ môlô. Ma ôngô iniñ bôk lo loñ lôk iniñ êvhaviñ ba nosopa veniñgwam.

⁸ Yisu Kilisi da hatôm wakbôk ma lêk êntêk ma wak nômbêñ intu sapêñ.

⁹ *Ba intu miñ nosopa auk thônôthôn lomaloma ami. Nê doho enañ auk mavi nena Wapômbêñ anêñ wapôm tem embatho alalôaniñ kapôlônjiñ loñ. Ma donjom esau nena nôm takatu ba êbôk

* 13:4: Ep 5:5

* 13:5: Lo 31:6,8; Jos 1:5

* 13:7: 1Ko 4:16

* 13:9: Lom 14:17

hatôm da ma hêv nê eyañ sa, ma donjom miñ hêv thêlô sa dokte ami.

¹⁰ Avômalô takatu ba idum ku êmô malak yey bô iniñ athên mi ek nindum ku nêmo alalôaniñ loñ êbôk da.

¹¹ *Alim anên thalalen ma anyô bên habôk da hawa ba habitak hayô Loñ Mathen Anôn Bin hatôm kambom lomaloma iniñ da. Ma donjom iniñ lenvinakupik êbôk hêk malak lôñ viyaiñ atu. Ma miñ eyañ ami.

¹² *Aên ba Yisu hawa vovañ hêk malak lôñ viyaiñ ek indum avômalô nimbitak mathen hathak yanida anên thalalen.

¹³ *Aên ba alôana ek yani êndôk malak lôñ êñ viyaiñ ek naja anên mama atu ba bôk yani hawa.

¹⁴ *Pik êntêk ma tem êmô vauna. Ma donjom alalô ayabin malak lôñ atu ba tem êlêm ba êmô êtôm wak nômbên intu sapên.

¹⁵ *Yisu hêv i hatôm da. Ba intu alalô nandam anên athên ba nanêm yey êndên Wapômbên wak nômbên intu sapên. Ba alalôaniñ ku nanêm yey hêk alalô veninbôlêk ek nanêm êtôm alalôaniñ da ni êndên Wapômbên.

¹⁶ *Ba alalô ma avômalô wapôm ba nandum mavi êndên avômalô vi, êñ ma Wapômbên lamavi hathak da mavi êñ. Ba intu alalô miñ leninpalin wapôm êñ ami.

¹⁷ *Môlônim nê bênben idum ku eyabin môlô dahôlômim ma nê êñ tem nenan iniñ ku lavôn

* **13:11:** Wkp 16:27 * **13:12:** Jon 19:17 * **13:13:** Hib 12:2

* **13:14:** Hib 11:10,16; 12:22 * **13:15:** Sng 50:14,23 * **13:16:**

Plp 4:18 * **13:17:** 1Te 5:12

êndên Wapômbên. Ba intu nodanô iniñ abô ba nodovak vibin ek thêlô nindum iniñ ku lôk lenjîmavi ma minj lenjîmalain ami. Malain êñ tem minj nê mômô sa ami.

¹⁸ *Yêlô kapôlônjin minj hanan yêlô bên ami ba intu yêlô ayala nena yêlô lenjîhavin namô batôn oyan.

¹⁹ Yahanan lôklokwan ek mômô noten mek ek yasôk kethen.

²⁰ *Wapômbên bôk hawa alalôaniñ Anyô Bên Yisu, boksipsip anên alan anên vê hêk nana hathak thalalen tabô atu ba anên dan mi. Ma Wapômbên labali anên ôdôn

²¹ nê mômô auk mavi lôk lôklokwan ek nundum malêla takatu ba yani lahavin ma indum ku êmô alalô esak Yisu Kilisi ek indum yani lamavi. Athên lôkmanjin êndên yani êtôm wak nômbên intu sapên. Avanôn.

²² Aiyan thêlô, yahato kapya bidon na iyom. Aên ba yahanan lôklokwan ek mômô nodanô yenan abô katô ek yambatho mômô lon.

²³ Odanô! Alalôaniñ aiyan Timoti bôk hale yain yôv. Ba yani hayô kethen ma tem yambin yani ba yasôk.

²⁴ Nônê m yêlôaniñ lenjîmavi êndên mômônim nê bênbên lôk Wapômbên anên avômâlô mathen sapên. Avômâlô Itali êv iniñ lenjîmavi havin.

²⁵ Wapômbên anên wapôm êmô imbin mômô lôkthô.

* **13:18:** Ap 24:16; 2Ko 1:12
2:25

* **13:20:** Jer 32:40; Ese 37:26; 1Pi

Wapômbên Anê Abô Mathen
The New Testament in the Malei-Hote Language of
Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Maei-Hote long Niugini

copyright © 2010 Wycliffe Bible Translators, Inc. and The Malê people

Language: Hotê-Malê (Malei-Hote)

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: The Malê people

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-01-02

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Mar 2025 from source files
dated 31 Aug 2023

c8e90bc3-6cab-57b1-9a48-04f5f30fe59a